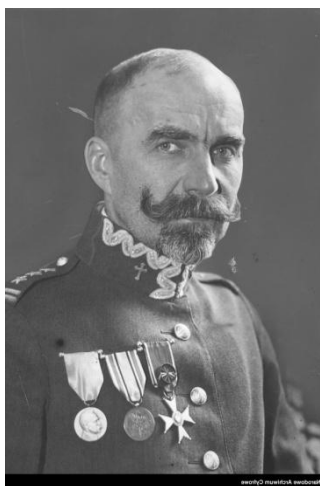

TOWARZYSTWO
PRZYJACIÓŁ
SULEJÓWKA

Ryszard Paszko ur. się w Stokach k. Bełchatowa 1.06.1878 r., jako najstarsze z dziesięciorga dzieci nauczyciela Adolfa Paszke i Karoliny z domu Koebernik. Studiował na wydziale teologicznym oraz historyczno-filologicznym na uniwersytecie w Dorpacie (obecnie Tartu w Estonii). Studia ukończył w 1899 r. i obronił dyplom otrzymując tytuł kandydata teologii (równoważny z tytułem doktora). W 1900 r. otrzymał święcenia kapłańskie kościoła ewangelicko-augsburskiego. Pracę duszpasterską rozpoczął od wikariatu w Zgierzu (24.06.1900 r.). W swojej karierze zawodowej pracował zarówno jako pastor (1903-1915 Koło; 1916 Łomża), jak i nauczyciel: religii, języka niemieckiego, łaciny i historii oraz dyrektor szkoły (1914 Szkoła Handlowa w Kole). Za działalność patriotyczną był represjonowany zarówno przez zaborców rosyjskich (sprawa wytoczona przez wojennego generalnego gubernatora Kazanowa za wprowadzenie języka polskiego do szkół parafialnych), jak i pruskich (w 1915 r. uwięziony za przekonania antyniemieckie w obozie w Celle, a w 1918 r. po proteście związanym z traktatem brzeskim, zawieszony przez gubernatora von Beselera w działalności duszpasterskiej i wysiedlony do Łodzi z zakazem zmiany miejsca pobytu). We wrześniu 1919 r. mianowany naczelnym kapelanem wyznania ewangelickiego objął parafię w jedynym ewangelickim kościele garnizonowym, przy ulicy Puławskiej 2/4 w Warszawie. W 1921 r. mianowany został pułkownikiem seniorem. 1922 r. zmienił nazwisko z Paszke na Paszko. Jak tłumaczy Rafał Leszczyński w książce „Wiara i mundur. Ryszard Paszko i inni kapelani ewangeliccy”, wyjaśnieniem zmiany w nazwisku była manifestacja patriotyzmu i pragnienie przywrócenia pierwotnej, czysto polskiej postaci nazwiska sięgającej średniowiecza, a wywodzącej się od imienia Paweł, w formie staropolskiej „Pach”, a zdrobniale „Paszko”. W 1927 r. Ryszard Paszko został szefem Wydziału Wyznania Ewangelicko-Augsburskiego Biura Wyznań Niekatolickich Ministerstwa Spraw Wojskowych. W 1929 r. w stopniu pułkownika przeszedł w stan spoczynku. W tym samym roku zasiadał w zarządzie Związku Peowiaków. W latach 1935-1939 r. uczył w Prywatnym Gimnazjum i Liceum J. Popielowskiej i J. Roszkowskiej w Warszawie.

W Kole, w 1908 r. zawarł związek małżeński z Lidią z Denelów (ur. 23.08.1889 r. w Łodzi). Miał z nią 4 dzieci: Bohdana (ur. w 1909 r.), Halinę (ur. w 1913 r.), Stefana (ur. w 1918 r.) i Janusza (ur. w 1921 r.). W listopadzie 1924 r. Paszkowie kupili w Sulejówku po północnej stronie torów nieruchomość złożoną z 6 działek i postawili na niej dom. W lutym 1930 r. odbyło się w nim zebranie Zarządu Stowarzyszenia Przyjaciół Sulejówka. Dom, przebudowany w 1938 r., stoi do dziś przy ul. Brzozowej, której nazwę nadano na wniosek księdza pułkownika Paszki, odnotowany w pierwszym zachowanym protokole z posiedzeń Zarządu Stowarzyszenia. Ryszard Paszko nie był członkiem - założycielem SPS, jego nazwisko nie figuruje wśród osób wybranych do pierwszego zarządu w 1925 r., jednak w 1928 r. musiał już być w Zarządzie, skoro znalazł się na jego posiedzeniu. W Zarządzie SPS był do czerwca 1933 r., następnie wszedł w skład Komisji Rewizyjnej. W kwietniu 1934 r., po krótkiej prezesurze Władysława Piaskiewicza - został prezesem Stowarzyszenia. Funkcję tę sprawował przez 4 lata (15.04.1934-3.06.1938). Po objęciu funkcji prezesa zmienił statut i siedzibę stowarzyszenia

na Sulejówkę. Wcześniej jako siedziba figurował warszawski adres Mieczysława Kowalskiego. Po objęciu prezesury przez Ryszarda Paszko dokonano sprawdzenia rachunkowości stowarzyszenia aż do 1.01.1928 r. i nie stwierdzono nieprawidłowości. Rachmistrz stowarzyszenia wprowadził w miejsce książki kasowej profesjonalną rachunkowość. Na wniosek Paszki otwarto też konto w banku PKO. Ryszard Paszko był przez wiele lat niezwykle aktywnym członkiem SPS, co więcej - w 1930, uznając, że delegaci SPS na zebrania gminne mają za mały wpływ na sprawy Sulejówka, wystartował w wyborach do Rady Gminy Okuniew i przez jedną kadencję reprezentował Sulejówkę, a gdyby nie stan zdrowia, pewnie i dłużej. Był orędownikiem wyodrębnienia się Sulejówka z gminy Okuniew i utworzenia własnej gminy. A wcześniej utworzenia jednego sołectwa na cały Sulejówek. Paszko angażował się we wszelkie działania Stowarzyszenia: był członkiem komisji elektryfikacyjnej (1929), a w od 1931 r. jej przewodniczącym, propagandowej (1929), regulacyjno-budowlanej (1931), pomysłodawcą komisji samarytańskiej (1933), członkiem komisji rewizyjnej (1933) delegatem na zebrania rady gminnej (1929-30). Chciał utworzenia w Sulejówku Straży Pożarnej. Zasiadał w Komitecie Budowy Szkoły w Sulejówku, którego był członkiem-założycielem i prezesem w 1931 r. W maju 1938 r., przekazał prezesurę w ręce Stanisława Śliwińskiego. Być może był zmęczony trwającą od 1937 r. walką z opozycją wobec zarządu, która oskarżała go o nieprawidłowości finansowe, za które nie był odpowiedzialny, znieślawiając zarząd i składając nawet zawiadomienie do prokuratury. W pewnym momencie istniała nawet dwuwładza, uniemożliwiająca sprawne działanie stowarzyszenia, np. podejmowanie pieniędzy z banku czy współpracę z elektrownią. Po interwencji starostwa nieuznającej nielegalnego opozycyjnego zarządu i otrzymaniu przez Zarząd Ryszarda Paszki votum zaufania na walnym zebraniu, ksiądz pułkownik ponownie został wybrany prezesem, a kandydat opozycji Dobrosław Sieński wycofał się z kandydowania. Nowy zarząd postanowił pozwać Sieńskiego i inne osoby, które znieślawiły zarząd zarówno rozprawczym paszkwilem, jak i podczas walnego zebrania (okrzyki: „defraudacja”, „zdjąć mundur”). Proces mający się odbyć w 1938 r. został odroczony i nie wiadomo jak się zakończył. Po objęciu prezesury przez Stanisława Śliwińskiego, nazwisko Ryszarda Paszki nie pojawia się już w protokołach z posiedzeń, ani walnych zebrań.

Rok później, po wybuchu II wojny, Ryszard Paszko choć w stanie spoczynku i w wieku 61 lat, wyruszył do walki obejmując dowództwo nad pozbawionym dowódcy oddziałem. Pod k. września 1939 r. dostał się niewoli radzieckiej. Wywieziony do obozów w Kozielsku i Ostaszkowie, zginął zamordowany przez NKWD w 1940 r. w Twerze. Symboliczny grób płk. Paszki znajduje się na Cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim w Warszawie, gdzie spoczywa jego rodzina: syn Stefan zmarły we wczesnym dzieciństwie (1918 r.), żona Lidia - społeczniczka i pracowniczka administracyjno-wychowawcza (zm. w 1966 r.), syn Janusz - uczestnik Powstania Warszawskiego (zm. w 2007 r.) i córka Halina - żołnierz AK zgrupowania Sulejówek (zm. w 2009 r.) Jest to też symboliczny grób syna Bohdana, lekarza, który w randze kapitana brał udział w kampanii wrześniowej i poległ nad Bzurą. Jego szczątki spoczywają na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

Ryszard Paszko został uhonorowany wieloma odznaczeniami, m.in. krzyżem oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Legionowym, Medalem Niepodległości, Medalem pamiątkowym za Wojnę 1918-1921, Krzyżem P.O.W. W 1998 r. otrzymał od Rady Miejskiej tytuł Zasłużonego dla Miasta Sulejówka. W 2007 r. został pośmiertnie mianowany przez prezydenta na stopień generała brygady.

Źródła:

- R. Leszczyński: Wiara i mundur. Ryszard Paszko i inni kapelani ewangeliccy, Ewangelickie Duszpasterstwo Wojskowe, Centralna Biblioteka Wojskowa, Warszawa 2019, s. 11-99.
- W. Szulc: Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Warszawie. Zmarli i ich rodziny, PIW, Warszawa, 1989, s. 425-426.
- J. Kochański: Wyznawcy niepodległej. Piłsudscy, Moraczewscy. Przed Sulejówkiem. W Sulejówku, Fundacja Rodziny Józefa Piłsudskiego, Oficyna Wydaw. Rytm, Warszawa 2009, s. 638.
- Stowarzyszenie Przyjaciół Sulejówka. Protokoły z zebrań Zarządu z lat 1928-1939. Z. 1.: 1928-1934, Towarzystwo Przyjaciół Sulejówka, Sulejówek 2021, s. 15 i dalsze.
- Niepublikowane protokoły Stowarzyszenia Przyjaciół Sulejówka z lat 1935-1938.
- Express Poranny nr 221 z dn. 11.08.1929 r., 4
- Kurjer Poranny nr 353 z dn. 21.12.1929 r., s. 6
- Głos Rembertowa i Osiedli Podmiejskich nr 9 z dn. 26.07.1931 r., s. 2.
- Głos Rembertowa i Osiedli Podmiejskich nr 13 z dn. 23.08.1931 r., s. 2.
- Głos Mazowsza 1932, nr 9, s. 3.
- Gонец Warszawski 1938, nr 207, s. 3.

Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe